

Рішення спеціалізованої вченої ради про присудження ступеня доктора філософії

Спеціалізована вчена рада Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький, ухвалила рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки на підставі прилюдного захисту дисертації **Івашини Оксани Олександрівни «Національні та особистісні виміри архетипів у творчості Марії Матіос»** за спеціальністю 035 Філологія.

«26» грудня 2024 року

Характеристика особистості здобувача.

Івашина Оксана Олександрівна народилася 8 липня 1999 року в м. Новоукраїнка Кіровоградської області.

У 2020 р. закінчила з відзнакою Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка за спеціальністю «Середня освіта (українська мова і література)», рівень бакалавра.

У 2021 р. закінчила з відзнакою магістратуру Центральноукраїнського державного педагогічного університету й здобула кваліфікацію «Магістр освіти. Вчитель української мови і літератури та англійської мови і зарубіжної літератури закладу загальної середньої освіти».

Із 2022 року Оксана Олександрівна навчається на третьому освітньо-науковому рівні вищої освіти за спеціальністю 035 Філологія в Центральноукраїнському державному університеті.

Із 2023 по 2024 рік працювала на посаді асистента кафедри германських мов, зарубіжної літератури та методик їхнього навчання Центральноукраїнського державного університету.

Дисертацію виконано в Центральноукраїнському державному університеті імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький.

Науковий керівник – доктор філологічних наук, професор Михида Сергій Павлович, професор кафедри української філології та журналістики Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Здобувачка має 9 наукових публікацій за темою дисертації, з них 5 – у наукових фахових виданнях України (4 одноосібних та 1 – у співавторстві (внесок здобувачки – 75%)), 0 монографій.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Івашина О. Марія Матіос у мегатексті: проблема моделювання психосвіту. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. Випуск 205. Кропивницький : Видавничий дім «Гельветика», 2023. С. 64–69.

2. Івашина О. Національна модель індивідуалізації в романі Марії Матіос “Черевички Божої Матері”. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*.

Випуск 208. Кропивницький : Видавничий дім «Гельветика», 2024. С. 174–180.

3. Івашина О. Психологізм у творчості Марії Матіос: теоретичні та прикладні аспекти. *Закарпатські філологічні студії*. Випуск 29. Том 1, 2023. С. 269–274.

4. Івашина О. Сни як сигніфікація психосвіту персонажів прози Марії Матіос. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія : Філологія. Журналістика*. Том 34 (73), № 4. 2023. С. 208–214.

5. Івашина О., Михида С. Архетипи Священного Шлюбу й Самості у прозі Марії Матіос. *Слобожанський науковий вісник*. Серія: Філологія. № 3, 2023. С. 107–112;

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Івашина О. Архетипний дискурс прози Марії Матіос. *Слово в сучасній науковій парадигмі: євроінтеграційний контекст* : тези доп. II міжнар. наук.-прак. конф., м. Кропивницький, 30 листопада 2023 р., ЦДУ ім. В. Винниченка. С. 53–58.

2. Івашина О. Концептосфера архетипу Матері в романістиці Марії Матіос (на прикладі «драми на шість дій» «Мамі»). *Збірник тез XVIII Міжнародної науково-практичної конференції «Мови і світ: дослідження та викладання» (28-29 березня 2024 р.)*. Кропивницький, 2024. С. 57–59.

3. Івашина О. Марія Матіос: підходи до осмислення психологізму творчості (на матеріалі роману «Майже ніколи не навпаки»). *Слово в сучасній науковій парадигмі: євроінтеграційний контекст* : тези доп. I міжнар. наук.-прак. конф., м. Кропивницький, 24-25 листопада 2022 р., ЦДУ ім. В. Винниченка. С. 75–79;

додаткові публікації:

1. Івашина О., Михида С. Архетип Матері в романі Марії Матіос «Майже ніколи не навпаки». *Наукові записки*. Серія: Філологічні науки. Випуск 203. Кропивницький : Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 26–31.

В офіційному обговоренні результатів дисертаційного дослідження та відкритій науковій дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради:

1. **Клочек Григорій Дмитрович** – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української філології та журналістики Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

2. **Бровко Олена Олександрівна** – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. Порівняно з ґрунтовною вибудовою психологічного інструментарію, варто було б у першому розділі дослідження більше уваги звернути на власне літературознавчі студії з проблематики дисертації.

2. До наукового дискурсу роботи залучено низку англomовних джерел, зокрема, чимало іноземних студій із філософії і психології. При цьому в дисертації відсутні покликання на закордонні праці з літературознавства. Це потенційно обмежує методологічний інструментарій, який можна було б застосувати для аналізу текстів Марії Матіос.

3. Дисертація претендує на амбітне осмислення всіх архетипів у цілісному доробку Марії Матіос, водночас здобувачка акцентує на спробах визначити ключові елементи кожної із систем. Чи не є цей критерій суб'єктивним у науковому дослідженні? Варто уточнити критерії добору текстів для аналізу, а також чинники моделювання дисертанткою системи архетипів і архетипних образів у художньому світі Марії Матіос.

4. Архетипний дискурс сучасного літературознавства доволі широкий і передбачає створення й імплементацію різних класифікацій. У роботі проаналізовано лише класичний перелік, що може звужувати осягнення прози Марії Матіос.

3. **Райбедюк Галина Богданівна** – кандидат філологічних наук, професор, професор кафедри української мови і літератури Ізмаїльського державного гуманітарного університету, надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. Перший розділ «Архетипність художнього світу Марії Матіос: концептуальні засади» має доволі розгалужену структуру, котра передбачає охоплення літературознавчого, психологічного та філософського поглядів на аналізовані проблеми, що відчутно підсилює наукове підґрунтя дослідження. Водночас у наступних двох інтерпретаційних розділах роботи дисертантці не завжди вдається зберегти між ними «рівновагу». У тексті дисертації явно «провисають» філософські аспекти, а то й загалом зникають із поля зору. В чому полягає призначення подібних реферативних фрагментів дисертації?

2. Цілком логічними з огляду на обраний напрям інтерпретації є активне використання дисертанткою ресурсів психології. Однак у дослідженні, означеному як літературознавче, видається надмірним заглиблення в поняття «архетип», у структуру людської психіки та деякі психофізіологічні аспекти буття (наприклад, роль снів і сновидінь у вираженні підсвідомого персонажів, с. 114-122). Тож варто б конкретизувати необхідність такого суттєвого *міждисциплінарного запозичення*.

3. Дещо вільнотдумно звучать окремі висновки щодо національних архетипів, надто коли йдеться про смерть Великого Батька і слабкі або ж девіантні прояви Его та Анімуса. Чи не матимуть подібні категоричні узагальнення негативного відгону в націєцентричному дискурсі українського літературознавства?

4. Дисертація, вочевидь, набула б чіткішої окресленості, якби авторка більше уваги приділила принагідно згадуваним у роботі романам, котрі потенційно можуть слугувати матеріалом для дослідження архетипів (скажімо, «Букова земля» та «Мамі»). Залишається сподіватись, що вона ще повернеться до їх інтерпретації, щоби розгорнути в наступних психоаналітичних студіях. А потреба в цьому, безумовно є.

4. Фока Марія Володимирівна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри германських мов, зарубіжної літератури та методик їхнього навчання Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, надала позитивну рецензію із зауваженнями:

1. Незважаючи на ґрунтовний аналіз понять «образ» – «архетип» – «міф» – «архетипні образи», вдалу спробу провести паралелі між ними (підрозділ 1.2), у цій теоретичній частині не вистачило конкретних прикладів з художніх творів Марії Матіос. Адже огляд літературознавчих досліджень показує, що між цими поняттями не проведено чіткої різниці, часто вони взаємозамінюються й синонімізуються, і наведення прикладів з творів змогло б систематизувати це проблемне питання в теорії літератури.

2. Глибокий аналіз архетипів у творчості Марії Матіос, їх особистісного й національного вимірів, виакцентовують унікальність слова письменниці. У той же час, ця унікальність стилю лише б увиразнилася під час проведення паралелей з іншими творами українських і зарубіжних письменників.

3. Вибір фрагментів художніх творів Марії Матіос для ілюстрації теоретичних положень здійснено філігранно, уривки вповні працюють на пояснення функціонування того чи того архетипу. Проте цілісний аналіз художнього твору зміг би продемонструвати, як ці компоненти взаємодіють між собою в одному тексті, розкриваючи нові смисли й формуючи ідею твору.

4. Аналітична концепція К. Г. Юнга, що стала основою психологічної складової дисертаційного дослідження, давно стала класичною і, здається, викликає найменше питань щодо інтеграції в літературознавче поле. Утім, більш широке звернення до інших психологічних методик (наприклад, традиційна модель особистості Г. Айзенка) значно посилює психологічну складову, відкриваючи нові грані психопортету письменниці та нового прочитання художніх творів Марії Матіос.

5. Буряк Олена Федорівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української філології та журналістики Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, надала позитивну рецензію із зауваженнями:

1. Інтерпретація образів, епізодів у роботі підпорядкована ілюстрації теоретичних викладок, що цілком логічно, проте інколи в такий спосіб збіднюється рефлексія тексту, лишаються не розкритими важливі художні смисли. Наприклад, здобувачка акцентує увагу на нумінозному переживанні Доці від близькості з Дмитриком («Майже ніколи не навпаки»), коли жінка відчуває запах свічок, ладану. Виникає питання: а якщо це інтуїтивне передчуття героїнею смерті свояка, що свідчить про емпатійність, розвинену інтуїцію жінки? Або тлумачення сновидного образу дому охопленого вогнем як такого, що сигналізує про зміни в організмі Доці (с. 118–121). Чи не втрачається при такій інтерпретації концептуальний смисл образу, виражений символічно, – передбачення остаточної руйнації родини Чев'юків?

2. Необхідні переконливі аргументи для того, щоб говорити про «зміщення локусу контролю через вплив набутого комплексу...», що

«виявлено в підвищеній цікавості до чужого життя» (с. 168) як вияви саме національного, а не індивідуального чи загальнолюдського.

3. Чи коректно трактувати «Національний вимір Анімуса як уособлення Духа й творчого начала» через образ Івана Цвичка: «“чуднуватого та дурнуватого, як вважали в селі, чоловіка-зайди”» [101, с. 41]» (с. 172). Чи може це бути підставою для подібних узагальнень?

Загальна оцінка роботи і висновок. Дисертація Івашини Оксани Олександрівни «Національні та особистісні виміри архетипів у творчості Марії Матіос» є самостійною, актуальною, завершеною та цілісною науковою працею.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, що містить науково-обґрунтовані теоретичні та практичні результати досліджень, характеризується єдністю змісту, точністю викладення матеріалу та свідчить про особистий внесок автора в науку.

Дисертація виконана державною мовою. За кількістю й рівнем публікацій, апробацією на наукових конференціях дисертація на тему «Національні та особистісні виміри архетипів у творчості Марії Матіос» відповідає вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44, в редакції від 19 травня 2023 року № 502 та 5 травня 2024 року № 507), а її авторка Івашина Оксана Олександрівна, заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії в галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія.

Результати голосування:

«За» – 5 членів ради;
«Проти» – немає;
«Утримались» – немає.

На підставі прилюдного захисту й результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка присуджує **Івашині Оксані Олександрівні** ступінь доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія.

Голова спеціалізованої
вченої ради

Григорій КЛОЧЕК